

BISERIC'A si SCÓL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literara si economica.

Iese odata in septemana: *DUMINEC'A.*

PRETIULU ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungari'a :
Pe unu anu 5 fl.—cr., pe 1/2 anu 2 fl. 50 cr.
Pentru Romani'a si strainetate:
Pe unu anu 14 fr., pe jumetate anu 7 franci.

PRETIULU INSERTIUNILORU:

Pentru publicatiunile de trei ori ce contien
cam 150 cuvinte 3 fl.; pana la 200 cuvinte 4 fl.;
si mai sus 5 fl v. a.

Correspondentiele sè se adreseze Redactiunei

„BISERIC'A si SCÓL'A.“

Èr banii de prenumeratiune la
TIPOGRAFIA DIECESANA in ARAD.

Cuventarea

tiênuta de Escelenti'a S'a I. P. S. D. Archiepiscopu si Metropolitu Miron Romanul in siedinti'a casei magnatilor Ungariei, tienuta la 9 Martie a. c. cu ocasiunea desbaterii proiectului de lege pentru asilele de copii.

*Escelenti'a Vóstra Domnule Presiedinte ;
Ilustri Magnati !*

Din caus'a unui morbu seriosu, de care patimescu de unu timpu incóci, cerënd bine voitórea atentiune a Ilustriloru Magnati, voiú graí numai fórtpe de scurtu la obiectulu pusu in discussiune.

Asia credu, ca nimene nu va trage la indoiéla, ca scopulu principalu alu proiectului de lege este propagarea limbei magiare, in contra carei'a, déca ea nu se mana presté marginile naturale si juste, nu se póte face esceptiune, si din punctulu de vedere alu statului nici nu este permis se se faca.

Inse durere, teori'a si practica de esecutare a propagării limbei magiare acum nu mai cunósce nici o margine, ba ea se angagéza chiar si la aceea, ce este imposibilu; astadi propagarea limbei magiare este identica cu restringerea totala a limbiloru nemagiare, asia dicend cu estirparea nationalitatiloru nemagiare din patrie.

Am ajunsu deja pana acolo, incát mai ales in centrele reuniuniloru magiare de cultura fanaticismulu nationalu nu mai sufere in societate alte limbi din patrie, afara de cea magiara si in une locuri de cea germana; mai departe, déca romanulu — o spun acésta cá de esemplu — vine din intemplantare in servitiu la gendarmerie séu la caile ferate — pentrucade alte aplicari superióre pentru acum abia póte fi vorb'a — elu este silitu se-si magiariseze numele romanescu, déca vrea se aiba pace cu colegii si póte si cu superiorii sei; tipariturile oficiale in limbile nemagiare sunt aprópe totalu eliminate din folosire, asia, incát acum de esemplu nu mai poti vedé nici macar o carticica de servitori cu testu romanescu.

Eu pe teritoriulu patriei acestei'a pretindu dela fie-care fiu alu ei de nationalitate nemagiara, care apartiene clasei mai culte, cá se aiba cunoscintia perfecta a limbei magiare in vorbire si scriere, séu de nu o are, se o invetie, déca numai nu-l dispenseza dela acést'a etatea inaintata.

Ba eu nu me instrainezu nici de catra aceea, ca si particulariloru din clasele inferióre, mai bine situati, in specialu celoru de seculu barbatescu, se se dee, pe cât e posibilu, cea mai buna si cea mai multa ocaziune, de a invetiá limb'a magiara, mai ales déca necesitatea acestei'a o justifica si referintiele mai merunte ale vietii comune.

Pe lánge acést'a inse este datorinti'a mea, cá se scutescu caracterulu nationalu alu credinciosiloru bisericei mele si se-lu iau dupa modestele mele puteri in aperare in contra tuturoru incercáriloru de o magiarisare fortiata; pentru aceea dar eu proiectulu acest'a, abstragendu dela alte scaderi ale lui, cá o institutiune, care va se puna in lucrare unele mijlóce mai noue silitóre spre magiarisare, nu'lu primescu nici in generalitate, nici in detaiurile sale; si când o declaru acést'a, credu ca facu mai bunu servitiu patriei, de cât acei'a, cari pornindu dupa idei mari nerealisabile, nu pregetéza a conturbá pacinic'a concordia dintre popórele patriei si prin acést'a a deschide isvórele unoru rele neprecalculabile si póte si ale unoru pericole comune.

Cuventarea

tiênuta de Pré Santi'a S'a parintele Episcopu alu Aradului Ioanu Metianu in siedinti'a casei magnatilor Ungariei, tienuta la 9 Martie a. c. cu ocasiunea desbaterii proiectului de lege pentru asilele de copii.

*Escelenti'a Vóstra, Domnule Presidente !
Ilustra casa a Magnatiloru.*

Este o detorintia patriotica a fiecarui cetatianu, dar mai ales a celoru ce ocupa locu in legislativa, a descoperí sinceru si conscientiosu inaltelorú cor-

puri legislative, acceptările si dorintiele, apoi multiamirea séu nemultiamirea acelor'a, pe cari ii-representinta; si prin acést'a pre de o parte a lucră pentru implinirea aceluor acceptări si dorintie, ér pe de alta parte a staruî pentru delaturarea ingrijiriloru si nemultiamiriloru acelor'a, pre cari ii-representinta.

Consciu de asemenea detorintia patriotica, me vedu indemnata si eu a-mi ridică cuvântulu in cestiunea de sub pertractare, pentru de a arată acestei ilustre case, ca proiectulu de lege de sub intrebare despre asilele de copii, este contra asteptării si dorintiei, ba si contra trebuintiei acelor'a, pre cari am onóre si eu a-i representă aici, si de aceea elu causéza cea mai mare nelinise, ingrijire si resensu atât la clerulu cât si la poporulu concrediutu Archipastoriei mele, — si tocma de aceea, acelu cleru si poporu cu tot dreptulu astépta si dela mine se-mi ridicu cuvântulu, in acésta ilustra casa, pentru delaturarea aceluor proiectu, si prin acést'a pentru delaturarea nemultiamirei si ingrijirei produse de elu.

Ba, trebuie se marturisescu, inalta casa, ca nu numai clerulu si poporulu bisericei mele, dar chiar si eu insumi, tienu acelu proiectu de o incercare nefericita, care nu numai nu va aduce nici unu bine patriei nóstre, ci inca va avé urmări daunóse, si asia numai cât va potiá si mai multu nemultiamirea celoru ce prin acelu proiectu de lege, se vedu nedreptatiti séu scurtati in drepturile lor.

Nici nu póte acelu proiectu avé urmări bune, pentruca elu este necorespondentioru si agravatoriu din mai multe privintie.

Este necorespondentioru si agravatoriu acelu proiectu atât din privintie pedagogice, cât si din privintie sanitare; este necorespondentioru si agravatoriu din punctu de vedere alu dreptulu naturalu alu parintiloru asupra copiiloru lor; este necorespondentioru si vatamatoru din punctu de vedere alu ingerintiei in dreptulu autonomu alu bisericiloru din patria; este necorespondentioru si agravatoriu din punctu de vedere alu sporirii sarcineloru, cari si altfelu sunt destulu de grele asupra poporulu, si ceea ce este si mai reu, căci precum spusei, elu potiéza tot mai multu nemultiamirea unei insemnate părți a cetateniloru din patria.

Din punctu de vedere pedagogicu este necorespondentioru si agravatoriu proiectulu de sub pertractare, pentruca prin elu se constring copii, in cea mai frageda vârsta, când ar avé lipsa de mai multa crutiare, cá se se póta desvóltá liberu si bine, dicu se constringu acei copilasi dela 3 ani in sus la nisce regule neusuate, la nisce invetiaturi pentru ei grele, precum este mai alesu limb'a maghiara, pentru aceia a caror'a ea nu este cea materna, si inca fara nici unu folosu practic.

Este necorespondentioru si agravatoriu acelu proiectu din privintie sanitare, căci se indesuescu pana la 80 de asemenea copii micuti intr'o sala, unde

si celu mai curatu aeru se strica, acelu aeru, de care copilasi pentru conservarea sanatații, cât si pentru desvóltarea lor au atât'a lipsa si trebuintia, căta au chiar si de panea de tóte dilele; si preste acést'a se mai concrede unei singure ingrijitóre, chie-mata se inlocuésca pe atâtea mame de odata.

Este agravatoriu acelu proiectu si din punctu de vedere alu dreptulu naturalu alu parintiloru asupra copiiloru lor, căci se iau copii de sub ingrijirea parintiloru fara voi'a acestor'a, si se predau la ingrijitóre streine.

Eu sciu, ca si in alte state mai sunt asile de copii mici, dar nu se impune parintiloru a-si trimite copii in acelea, ci se lasa in voi'a fiecaru'a, a-i trimite ori nu, precum cere interesulu lor. Si asia numai acei parinti si-trimitu copii in asemenea asile, cari dupa ocupatiunea lor absentéza in tóte dilele de acasa; n'am auditu inse, cá si acei parinti se-si trimitea copii la asile, cari nu lipsescu de acasa in tóte dilele, cari ii-pot tiené si ingrijí insisi, si n'au nici o lipsa de asemenea asile. N'am auditu nici când se esiste in vre unu statu asemenea lege, cá mamele se fia despoiate de mititei lor copii si constrêse a-i concrede unor ingrijitóre streine; si atunci când mamele pot fi totdeuna cu copii lor, si ii-pot ingrijí cu adeverata iubire de mama.

Se dice cu adeveratu in amintitulu proiectu, ca parintii, cari pot cresce copii lor, n'ar fi siliti a-i trimite la asile. Daca este se fie asia, atunci pentru ce nu se dechiara din capulu loculu de facultativa trimiterea copiiloru la asile? Pentru ce nu se spune apriatu in proiectu, ca asilele sunt numai pentru acei copii, pre cari insisi parintii lor aru voi'a-ii tramite acolo de buna voia, ér nu si pentru acei copii, ai caror parinti nu au nici o trebuintia de asemenea asile?

Pentru ce se se lase cutaroru organe oficiale si nu insusi parintiloru dreptul de a alege, se 'si trimite seau nu copii la asile?

Atari organe incredintiate cu asemenea dreptu, s'ar ingerá in dreptulu si in sanctuariul familiei, pana acuma in tóta lumea scutitu de asemenea ingerintia. Dupa acelu proiectu organele incredintiate cu asemenea dreptu ar avé a cercetá prin familii, cari mame, cum 'si crescu copilasi dela 3 ani insus? Si de dupa cum se va parea aceluor organe, asia vor dispune, trimiterea copiiloru la asile, ori lasarea lor in grija parintiloru.

Se nasce inse intrebarea: in ce modu vor constatá acele organe, cum si-cresce mam'a copii? Au dóra vor esaminá pre parinti si copii, se véda progresulu? Si chiar daca ar face si acést'a, se nasce o alta intrebare: in casu de divergintia intre acele organe si parinti, când acelea ar dechiará, cá parintii nu 'si crescu bine pe copii lor, ér parintii ar sustiené contrariulu, cine? si cum ar decide acea divergintia?

Din acestea se vede, inalta casa! cât de mare ingerintia se admite prin acelu proiectu in drepturile familiei; dar tot atât de mare ingerintia si permite acelu proiectu si in drepturile bisericilor autonome; pentruca se dice in acelu proiectu, ca ingrijitórele asilelor au se invetie pre copii si rugaciuni religioase, se intielege de sine, cà rugaciunile acelei religii, in care s'au botezatu copii; ér de alta parte se permite, ca acele ingrijitóre se póta fi de orice confessiune. Deci se nasce intrebarea: cum va invetiá o ingrijitóre protestanta, care nu cunósce nici principiile, nici rugaciunile bisericeii greco-orientale, pre copii apartienatori acestei bisericeii, rugaciunile confessiunii lor?

Din tóte acestea si alte asemenea motive tienu si eu proiectulu de sub pertractare de o incercare nefericita, carea pre cât sciu eu, amaresce pana in sufletu pre popórele nemagiare din patria, si mai ales pre poporul român, carele pe de o parte vede, ca acelu proiectu nenorocitu acumuléza sarcini nóue asupra lui; sarcini nóue, pre cari poporul nu le mai póte suportá; ér de alta parte càci poporul român, vede in acelu proiectu, o tendintia de magiarisare forciata.

Acésta nefericita tendintia de magiarisare, se vede si de acolo, inalta casa! pentru ca desí articolulu de lege 30 din 1883, permite nu numai confessiunilor si corporatiunilor, dar chiar si singularilor a-si ridicá scóle medii din puterile proprii, si macar ca atât eparchi'a gr. or. a Aradului cu o jumetate milionu de suflete, cât si comunitatea din Caransebesiu, au petitionatu anii trecuti, pentru concessiune de a-si ridicá pe banii proprii, câte o asemenea scóla media, in care se-si póta cresce macar tinerimea, ce se pregatesce pentru preotia si invetiatoria in spiritu mai religiosu: totusi nici pana acuma n'am fost norocosi a-ne ajunge aceste dorintie.

Chiar de aceea fiecarele inteligente român se intréba, inalta casa! cum se intémpla acést'a, ca nóue Romanilor nu ni-se permite a ne ridicá pe banii nostri scóle medii, de cari avem cea mai mare lipsa. când chiar insasi legea ne da tot dreptulu la acést'a? si cum vine de alta parte de ni se impunu acuma asilele de copii, de cari noi nu sémтим nici cea mai putiena lipsa, séu trebuintia? Ér responsulu ce si-lu da fiecarele Român inteligente la aceste intrebári, nu este decât tendinti'a de magiarisare, care de altfelu s'a spus pe facia si in alte locuri; dar de care poporul român se feresce din tóte puterile.

Natiunea romána, ilustra casa! a invetiatu dela strabunii sei, dar chiar si dela compatriotii sei maghiari, a-si iubi patri'a, limb'a si nationalitatea s'a, cá si viéti'a s'a, ceea ce este o virtute frumósa si laudabila, si de aceea ea se apera din tóte puterile sale de ori ce felu de incercare de amalgamisare, dorindu a traí si a murí in sinulu natiunei si alu patriei, in care s'a nascutu.

Când provedinti'a divina, intru adênc'a s'a intielepciune a binecuvântatu acésta patria iubita cu mai multe popóre de diferite limbi, n'a facut'o fara unu scopu maretiu, ér acelu scopu maretiu n'a pututu fi altulu, decât ca acele popóre se se iubésca si se se ajute unele pre altele reciprocu, rivalisând unele cu altele in cultura si lumina, pentru ajungerea scopulu finalu alu omului.

Diferinti'a de limba séu nationalitate, nu impedece pre nimenea, inalta casa! in iubirea de patrie, càci iubirea de patrie nu provize numai din limba, dar si din sémtiulu de pietate, cu care este omulu, contra loculu unde s'a nascutu, contra vét'r'a parintiloru sei, unde a petrecutu placutele dile ale copilariei sale, si contra pamêntulu acel'a, asia numitu sacru, carele adapostesce tierîn'a si osemintele parintiloru sei. De aceea nationalitatea ori carui individ, cá si a ori carui poporu fórte bine se póte imbiná cu patriotismulu, fara a se eschide un'a pe alt'a.

Pentru de a constatá acést'a, ilustra casa! nu voiu recurge la alte dovedi, ci me voiu provocá numai la vitez'a nóstra armata, carea desí compusa din mai multe nationalitati, totusi de câte ori patri'a a chieamat-o intru aperia ei, toti acei bravi, seau viteji de felurite limbi au luptatu vitejesce, versându-si sângele, pentru aperia iubitei nóstre patrii si a inaltulu tron. De unde se vede dar, inalta casa! ca si cei de limbi diferite tocma asia si-iubescu patri'a, cá si cei de o singura limba; dar apoi pentru cá ei se o iubésca si mai multu, si se aduca bucurosi tóte sacrificiele posibile pentru dên's'a, este neaperat de lipsa se li se inlesnésca dupa putintia esistenti'a, se-li-se indulcésca dupa potintia viéti'a prin legi emanate din dorintiele si asteptárilu lor, ér nu prin atari legi, cari sunt in cea mai flagranta contrariatate cu dorintiele si trebuintiele lor.

Se se aduca, inalta casa, legi cari se ajute si desvoltarea celorlalte popóre din patria, si deosebi si desvoltarea poporulu român, care dupa trecutul seu, dupa sórtea si positiunea s'a, este chieamat a fi — in casu de lipsa — celu mai sinceru aliatu alu poporulu maghiaru; ér nu atari legi, cum este si proiectulu de sub pertractare, carele numai ar impedecá pe Románi in desvoltarea si inaintarea lor.

Deci sémtiendu poporul român, ca proiectulu de sub pertractare este menitu a-lu impedecá in desvoltarea s'a; menitu a se ingerá in drepturile bisericeii sale autonome; a se ingerá in drepturile familiei si a-i impune sarcini grele nesuportabile, — i-causéza cea mai mare nemultiamire si ingrijire slabindu tot mai multu si increderea, cu care ar fi se fie contra guvernulu statulu.

De aceea este detorinti'a nóstra, cari cunóschem resensulu, ingrijirea si marea nemultiamire a popo-

rului; se spunem tóte acestea aici fara reserva, si se respingem acelu preiectu necorespundietoriu si a-gravatoriu, rugându si pre inalt'a casa se binevoiesca si din a s'a parte a-l respinge.

Telegrame de felicitare prelatiloru romani.

Damele romane din Sibiiu au adresatu urmatórea telegrama:

Escelentiei Sale Miron Romanul, metropolit

Budapest

vadászkürt szálloda.

„Corneliere romane din Sibiiu, ingrijate de sórtea Grachilor lor, in aste dile de grea încercare saluta cu mandrie pe Inaltpreasanti'a Ta, pentru ca ai talcuit in mod vrednicu sentimentele Tale, ale tuturor romanilor, si in specialu ale mameloru romane si crestine.

Cu tot devotamentulu oferim cunun'a recunoscintiei nóstre, Tie, Archiereului iubitu, carele cá unu Scipione inpodobitu cu aureol'a crestinatati, din inimile nóstre ai vorbitu.“

Acésta telegrama a fost adresata si arhiepiscopului Ioan V a n c e a, episcopiloru: I. M e t i a n si V. M i h a l y i subscrisa de 42 dame sibiene.

Escelenti'a S'a a respunsu in aceeasi di la adres'a dómnei Mari'a C o s m a prin urmatórea depesia:

Budapesta 10/3 3 óre 20 m. 1891.

Dómnei Mari'a Cosma

Sibiiu.

„Te rog se comunicu amabileloru dame romane din Sibiiu multiamit'a mea cordiala pentru recunoscint'a prea mare ce mi-o adresara la putienulu serviciu ce m'am încercatu se-l facu natiunei mele in cestiunea, de care toti cu mari ingrigiri ne interesam.

Ér in 11 a respunsu si Présantia S'a episcopulu I o a n M e t i a n tot la aceea adresa prin urmatórea depesia:

Budapesta 11/3 10 óre 35 m.

„Pentru multpretiuit'a atentiune rog a primi si comunicá si celorlalte dame romane Sibiene cordial'a mea multiamita si binecuvântare arhierésca.“

(Dupa Teleg. Rom.)

Preotulu cá conducetoriu alu oficiului parochialu.

Organulu bisericeii, incredintiatu cu portarea matriculeloru parochiei, cu sustienerea legaturii canonice dintre parochia si organele superióre bisericesci si cu portarea corespondentieloru oficiale intre parochia si forurile civile din tíera in afacerile, cari privescu parochi'a este: oficiulu parochialu. Oficiulu parochialu are caracterulu publicitatii. Documentele, pre cari le pórtá, si estra-

déza oficiulu parochialu in cadrulu competintiei sale sunt documente publice cu valóre de deplina dovéda inaintea ori carui foru din tíera.

Conducetoriulu oficiului parochialu este preotulu, ér in acele parochii, in cari sunt mai multi preoti, celu mai betranu in functiune, eventualminte preotulu, pre carele lu-denumesce consistoriulu la propunerea protopresviterului concerninte.

Activitatea preotului cá conducetoriu alu oficiului parochialu se estinde in urmatórele trei directiuni, si anume:

1. Intru portarea matriculelor, cá documente publice, referitórie la misicarea poporatiunei;

2. Intru sustienerea legaturii canonice dintre corporatiunile din parochia si forurile superióre bisericesci; si

3. intru portarea corespondentiei oficiale dintre parochia si oficiile din tíera in afacerile, cari privescu parochi'a cá atare.

I. Intru portarea matriculelor preotulu are se observe in generalu urmatórele:

a) Matriculele sunt documente publice, pentru a caror esacta portare si ingrijire preotulu este respundietoriu atât superioritatii sale bisericesci, cât si statului. Matriculele sunt unicele documente publice, decidietórie in afaceri de avere la impartirea ereditatii, ér in afaceri personale la calcularea etatii, si respective la obligamentulu pruncilor de a cercetá scól'a, la obligamentulu militariu, la maiorenitete, si la capacitatea de casatoriá din respectulu etatii la resolvirea cestiuniloru de rudenia si altele.

b) Matriculele sunt trei, si anume: a botezatorilor, cununatilor si mortilor.

c) Fiend mutriculele de atât'a importantia si anume documente decidietórie atât intru resolvirea cestiunilor de avere, cât si in cestiuni personale, si anume documente decidietóre in aceste cestiuni pentru sute de ani inainte, ele trebuescu portate si ingrijite cu esactitate si acuratetia deplina, si anume: totu ceea ce se induce in matricule, anume: anulu, diu'a, si numele obveninde, se-se induca esactu, si se-se scrie cât mai legibilu, cá se-se póta ceti fara de cea mai mica indoiéla si dupa sute de ani.

d) Matriculele se pórtá in doue esemplarie, ambe originale, si anume in unu esemplariu, carele se pastréza in archiv'a oficiului parochialu, si in unu alu doilea esemplariu, carele la finea fiecarui anu se substerne pre calea oficiului politicu concerninte la oficiulu de vice-comite pentru conservare in archiv'a comitatului.

e) Spre a-se poté induce in róndu cronologicu tóte casurile de botezu, cununia si mórte, este fiecare casu se-se induca in matricul'a respectiva indata dupa sevêrsirea functiunei religióse, — deplinindu-se esactu tóte rubricelle, cuprinse in formulariele de matricule, si scriendu-se cu dilingintia, curatu si legibilu si cu cernéla trainica, — cá se nu se scérgea, seau manjésca in decursulu timpului si astfelu dupa

timpu se devina nelegibile si nedescifrabile in detrimentulu si daun'a parochianiloru si a bisericeii.

f) Atât matriculele curente, cât si matriculele vechi se pastréza in unu dulafu inchis, care se pastréza in locu siguru, acomodatu in biserica, si sub raspunderea oficiala a parochului cá conducetoriu alu oficiului parochialu.

g) In matricule nu este iertatu se obvina nici unu feliu da rasura, seau corectura, pentru ca acestea dau ansa la suspitiuni de falsificare, si se pedepsescu cu rigóre pre cale disciplinaria.

h) Inspectiunea si control'a asupra portării matriculeloru din partea preotimei parochiale conform dispusetiuniloru statutului organicu o pórtá scaunulu protopresviteralu si consistoriulu eparchialu. Pentru eserciarea acestei controle protopresviterii in calitate de presiedinti ai scaunelor protopresviterale si organe ale consistoriului eparchialu atât cu ocasiunea visitatiunilor canonice, pre cari le întreprinde in protopresviteratu, cât si regulat la finea fie-carui anu revede matriculele, si le prevede cu clausul'a de revisiune; ér despre starea in care afla matriculele fie-carei parochii face reportu in scrisu scaunulu protopresviteralu si consistoriului eparchialu.

i) Fiendca in matricule se scriu datulu si nume, — acestea trebuiescu scrise esactu, si anume la fiecare casu: anulu lun'a si diu'a; datulu se scrie atât dupa calendariulu iulianu, cât si dupa calendariulu gregorianu; ér numele se scriu cât se póte de legibilu, — cá se nu fia nici cea mai mica indoiéla la estradarea estraselor din matricule. (Va urmá.)

Pedagogii Romei.

Pe timpulu când educatiunea familiara si spiritulu anticu alu Romei era in decadentia, când instructiunea teoretica ocupá teren tot mai multu, si când poporulu romanu dela scóle sperá regenerarea s'a morala: au pasitu pe aren'a vietii culturale unii barbati, cari au scrisu asupra educatiunei. Teoriile lor, conform caracterului Romaniloru, tóte au emanatu din cerintiele practice ale vietii. Dintre pedagogii Romei vom amintí la loculu prim pe:

I. Cicero.

Unulu din cei mai mari oratori, totodata barbatu de statu si scriitor, a traitu in secolulu ultim înainte de er'a crestina. Elu nu a scrisu vre-o carte deosebita asupra educatiunei, in operele lui filosofice si retorice gasim inse pareri de interesu pedagogicu. — Dupa Cicero educatiunea este chemata de a aduce la desvoltare complecta facultatile, pe carile primisce omulu dela natura. Prin acésta desvoltare omulu are se ajunga la virtute, carea se póte considerá cá manifestarea cea mai inalta a ratiunei.

Valóreá bunei educatiuni Cicero o scie a-

pretiá fórte frumosu, când dice: „Óre este între noi cineva, carele se nu-si aduca aminte cu recunoscintia ferbinte de educatorii si invetiatorii sei, si cine e acela carui'a nu i-a remasu pentru totdeuna in memorie icon'a acelu locuri, unde sufletulu seu a fost nutritu cu invetiaturi folositoare.“ Si mai departe: „Póte-se óre aduce societatii si statului unu dar mai scump, decât crescerea si instructiunea buna a tinerimeii. Cu cât e mai mare diversitatea individualitatiloru omenesci si schimbarea pareriloru, cu atât e mai de lipsa a excitá, a scuti si a desvoltá bunele inclinari, si a suprimá si a extirpá germenul reului.“

Educatorulu are se proceada fatia de elevu cu tractare lina, drépta, si totusi severa. Disciplin'a se nu fie nici prea blanda, nici prea aspra. Pedeps'a, se fie cu vorb'a ori prin fapte, se nu continua in sine nimicu umilitoru si bajocuritoru. Afara de acést'a, pedeps'a in totdeuna trebuie se fie amesurata gresielei, si egala in casuri egale. In fine, se ne ferim de a pedepsi, când suntem cuprinsi de manie. Caci in o astfelu de dispoziitiune iritata este dificilu de a gasi norocós'a cale de mijlocu între prea multu si prea putienu. Asia vorbesce Cicero despre disciplina.

Educatiunea se va incepe in anii cei dintaiu ai copilariei. Copilulu arata fórte de timpuriu inclinare spre jocuri. Acésta inclinare nu trebuie se se suprine, ci se-se supravegheze. Educatorulu se permita elevului numai astfelu de jocuri, cari nu sunt stricacióse pentru purtarea decanta.

Când Cicero in sistem'a s'a de educatiune considera in lini'a prima formarea acelu calitati, cari facu din elevu oratoru bunu nu e mirare, daca cere, cá memori'a elevului se-se desvólte cu ingrijire deosebita. Spre acestu scopu trebuie se-l punemu a invetiá de rostu locuri alese din autorii latini si grecesci, si totodata putemu aplicá si mijlócele auxiliare ale artei memorice.

Fiesce-care omu trebuie se se crésca, pe cât numai e posibilu, conform aplecariloru sale deosebite. Fiecaruia i-se potrivescu mai bine particularitatile sale proprii. Cea dintaiu si cea mai mare datorintia e: a nu face aceea, ce contradice naturii omenesci in generalu, ér a doua asemenea acesteia e: a considerá natur'a particulara a individulu. De aci urméza, ca elevulu trebuie se-si aléga o cariera ce corespunde aplecariloru sale primite dela natura.

Pentru desvoltarea vietii morale religionea e de cea mai mare insemnatate. Societatea sau statulu are se stabilésca între cetatieni religiozitatea, si se-i faca a întielege, ca dieii sunt stapanitorii si guvernatorii tuturor lucruriloru din lume, si ei ved tóte faptele, cugetarile si sentimentele ómeniloru. Daca se imprima generatiunei tinere astfelu de principii, atunci omulu prin contemplatiunea întielepciunei lui Dumnezeu si prin fric'a de pedepsele divine, va remané scutitu de ispitirile reului.

Dupa-ce baeatul a ajunsu etatea junetiei, tre-bue se urmam a-l formá prin: invetiá mentu temeinicu. Daca elu vrea se devina oratoru, are se studieze: filosofí'a, istori'a si drep-turile. Filosofí'a e pentru fitorulu oratoru, cá pen-tru toti, studiulu celu mai importantu. „Pe dumne-diei! Ore este ceva mai de doritu pentru omu de-cát intielepciunea? Ce este mai vrednicu de a fi pre-feritu? Ce e mai demnu de ómeni? Cautand distrac-tie spirituala si recreare de griji: óre gasesci vre-unu altu studiu, care se se póta compará cu filosofí'a, care in totdeuna se ocupa cu cercetari, ce se ra-pórta la viéti'a fericita? Sau daca consideri unifor-mitatea in viéti'a si in virtute preste tot, atunci vedi, ca ori acést'a e art'a, prin care poti realisá ambele scopuri, ori alt'a nu exista. Si daca exista o scóla pentru virtute, unde se o cauti in altu locu, decât in filosofie?“ In cât pentru istorie, discipolulu are se intueze caracterele cele grandióse, prin cari i-si cultiva spiritulu, i-si nobilitéza inim'a si intaresee vointi'a spre scopuri sublimé. In deosebi se recere istori'a Romei, pentru-ca elevulu se póta cunósce pe basa reala, nu dupa presupuneri subiective, elemen-tele din care se cladesce statulu.

Pentru fitorulu oratoru mai e de mare impor-tantia si studiulu limbéi eline. Pentru aceea Cicero propunea fiului seu regulele retorice in limb'a elina, si 'l indemná pe acela cá se-o imbine cu limb'a latina in tóte studiile sale.

Precum Aristotele si Plato, asia si Cicero e de parere, ca politic'a se o studieze disci-polulu numai dupa-ce a trecut presté etatea june-tiei sbuciumata de afecte si pasiuni. La aplicarea acestui studiu se ivescu numeróse ispitiri, pe care numai ratiunea matura a barbatului le póte combate.

Valórea cunoscintieloru naturale nu o sciau apretiá Romanii preocupati de viéti'a poli-tica si patriotica, deci nu e mirare, daca si Ci-cero afirma, ca tóte cunosciintele, ce ni le facem despre natura, sunt fórte necomplete si de putienu folosu, daca nu le putem aplicá in practica. De-aceea dice: „Cine póte fi atât de pasionatu, cá se nu pa-rasésca tóte cercetarile asupra naturei, chiar si daca ar puté numerá tóte stelele si ar puté mesuré lar-gulu universului, când i-ar sosi vestea, ca tiér'a, pa-rintii, amicii sei sunt in pericolu?“

Gimnastic'a elina, Cicero o exlude din sistem'a s'a de educatiune din cause morale.

In fine fitorulu orator are se-se cultive pre sine prin imitarea unoru modele sti-listice perfecte, se-se exercite cât mai multu in compositiuni, si se traga folosu din tóte sciintiele si din tóte experientiele vietii; caci dela orator se recere agerimea dealecticului, cugetare profunda a filosofului, limbagiulu poetului si tonulu si gustulu mariloru actori.

(Va urmá.)

Dr. P. Piposiu.

Epistolele parochului tineru.

I.

Iubite unchiule! Nu ve-am scirisu de multu, pentruca n'am voit se me pripescu cu ceva lucru si cá se me judecati, caci Dvstre betranii si asia ne invinuti pre noi preotii tineri mai intotdeuna, ca suntem prea prea, fara seamen aprigi si ca avem ideí gresite despre activitatea pastoralá.

Intru câtva aveti dreptate si Dvstre betrani, pentru cá noi tinerii dintr'odata am voi se strafor-mam lumea, am voi se facem minuni in parochiele nóstre si când nu ne succed ne disgustam si nu putieni dintre noi i-si pierd tóta voi'a de activitate; si asta, este lips'a de „patiania“ cum diceti Dvstre ér noi o numim praxa pastoralá. Astfelu pe di ce merge ne convingem despre aceea ca daca n'ai patitu nici nu te scii folosi de tóta sciinti'a ta ori cât de multa se ai; séu dupa cum dice pop'a Tóder, carele e mare latinu: „teoria sine praxis sicut rota sine axis.“

Cá se lamurescu mai bine cele dise voiu aduce o pilda: Mai dinióra veni parintele Ionitia la mine si cá totdeuna când convenim asia si acum am in-ceputu a discutá despre afacerile nóstre preotiesci; intr'altele erá vorba si despre epistol'a din urma ce ai scrisu Dta iubite unchiule in „Biseric'a si Scól'a“ in carea dici ca parintele Terentie de doue septemani lucréza la o predica, cá se predice poporului in Du-minec'a lasatului de brinza, si ca Dvstre veti predicá cum veti scí cum ve va invetiá Dumnedieu caci Dvstre betrani ve multiamiti cu ceea ce ati invetiatu in tineretie si cu ceea ce ati potutu cascigá din patiania. La aceste parintele Ionitia si dede parerea cam in urmatórele:

Frate — dise elu — nu se merita, cá noi se ne pregatim multa vreme pentru predici, ba dic ca nu e de lipsa se mai predicam, caci eu am esperiatu ca poporulu nu intielege si nu iubesece cuventarile, si zadarnice sunt tóte ostenelele nóstre. Antaia mea predica ce am lucrat-o dupa tóte regulele oratoriei, poporulu o au ascultat uimitu, dar nime nu m'a intielesu fara numai dascalulu Georgitia, carele si grabi a me felicitá dicend ca asia predica frumósa n'a auditu nici odata si ca a fost asia de petrunsu de cuventare incát ii vinea se planga, in fine ca din mine va iesi oratoru mare. De atunci tot cu mai mare zelu am predicatu cu pregatire seriósa si in stilu popularu, dar fara succesu poporulu nu m'a intielesu, a venitu mai rar la sant'a biserica, si sa uritu de ascultare.

Acum dara vedu cá predic'a nu-i pentru popo-rulu dela sate si partinescu tare parerea parintelui Ciora, care a anuntiatu cá in lumea de adi nu-i de lipsa predic'a, precum a polemisatu dsa acum 5—6 ani in „Biseric'a si Scól'a.“

La aceste dise de parintele Ionitia eu i-am res-punsu, cá de siguru nu s'a sciutu acomodá impregiu-ráriloru din parochi'a sa si cá gresiesce fórte când sustiene ca nu-i de lipsa predicarea, caci déca ar

ceți elu predic'a parintelui Terentie carele doue septemani a lucratu pe ea, credu, — dupa tóte regulele oratoriei, si ceea a dtale iubite unchiule facuta mai multu dupa cele esperiate in poporu si cu mai putiene podóbe oratorice si ar intrebá dupa efectele ce au produsu aceste doue predici — atunci ar aflá calea adeverata carea arata cum se predici placutu si cu folosu poporeniloru tei. Si altele.

Dar durere, ca pe parintele Ionitia nu l'am potutu induplecá, caci elu e resolutu se nu mai predice poporeniloru sei, ci se-si ingrópe talantulu.

Credu cá parintele Terentie va publicá predic'a s'a din duminec'a lasatului de brânza in „Biserica si Scol'a“ si déca ai publicá si dt'a iub. unchiule a dtale multa placere si folosu ne-ai face pentru cá noi cesti tineri am invetiá multu din cele doue predici paralele provenite dela unu preotu mai tineru cu sciintia multa si dela unulu betránu cu mai multa „patiania“ séu esperintia.

In fine cu cea mai mare placere am luá déca si dta iub. unchiule Ti-ai dá parerea in proxim'a epistola despre aceea cá e de lipsa se predicámu adi si cum se predicámu cu folosu? am voi se audimu in asta privintia parerea unui parochu betránu cu bogata patiania. Dóra vei poté convinge si pre parintele Ionitia carele e mare disputatoru.

S'audim de bine!

C. L.

D I V E R S E.

* *Proiectulu de lege pentru asilele de copii* s'a pertractat si primit de cas'a magnatilor Ungariei in siedintia, tienuta la 9 Martie a. c. Contra acestui proiectu au votat Escelenti'a S'a parintele Archiepiscopu si Metropolitu Miron Romanulu si de P. S. S. par. Episcopu Ioan Metian si Nicolae Popea, si Escelenti'a S'a parintele Archiepiscopu greco-catolicu Ioan Vancea, si P. S. L. parintii Episcopi greco-catolici: Dr. Victor Mihályi din Lugosiu si Michail Pavel din Oradea-mare.

La altu locu publicám astadi vorbirile tienute in acésta cestiune de Escel. S'a, par. Archiepiscopu si Metropolitu Miron Romanulu si de P. S. S. par. Episcopu Ioan Metian. Sperám, ca vom poté publicá si vorbirile tienute de Escel. S'a par. Archiepiscopu Vancea si de P. S. S. parintele Episcopu Dr. Victor Mihályi.

* *Stipendii.* „Asociatiunea nationala romána pentru cultur'a poprului románu din Arad si giuru“ escrie concursu pentru conferirea aloru 4 ajutórie de câte 20 fl. v. a. Dóue dintre acste se vor distribuí între invetiacei de maestrie, ér câte unulu între studentii dela scóelele medii si dela preparandia. Aspirantii au se-si trimita suplicele lor, provideute cu estrasu de botezu, atestatu de paupertate, atestat despre conduita si sporiulu lor de pana aici, la Directiunea Asociatiunei, pe adres'a notariului Dr. Tr. Puticiu, prof. de teol. Arad (Füüdö-u. 1. sz.) pana in 17/29 Martie a. c.

* *Convocare.* Domnii actionari, ai institutului de creditu si economí „Victoria“ din Arad, prin acést'a se invita, conform §. 17 din statutele institutului la a III-a adunare generala ordinara, care se va tienea in Arad la 30. Martie 1891, st. n. la 10 óre inainte de amédiadi, in localitatea iustitutului (Strad'a Deák-Ferencz Nr. 8.) — Obiectele: 1) Raportulu directiu-

nei, bilantiulu anului de gestiune 1890 si raportulu comitetului de supraveghiere. 2) Stabilirea bilantiului si distribuirea profitului curatu. 3) Alegerea directiunei, si eventualu a presiedintelui institutului. — Domnii actionari, cari dorescu a participá la adunarea generala in persóna sau prin plenipotentiatu, in sensulu §. 22. alu statuteloru, sunt rugati a-si depune actiile si eventualu dovedile de plenipotentia la cass'a institutului celu putienu cu 24 óre inainte de adunarea generala. Arad, in 10. Martie 1891. st. n. — Directiunea institutului.

Contulu Bilantiului.

Active.

Cass'a in numeraru		11914.68
Cambii	313207.84	
Descriere	40.—	313167.84
Imprumuturi hipotecaru		51383.—
Imprumuturi pe efecte		1005.—
Diverse conturi debitoare		15903.55
Efecte proprii		700.—
Mobilar	1293.25	
10% amortisare	129.32	1163.93
		395238.—

Passive.

Capitalulu de actii — 1000 de actii à 100 fl.		100000.—
Fondulu de reserva		6272.35
Fondulu de pensiune		600.—
Depuneri spre fructificare		266262.71
Depoziteloru de cassa		3981.84
Dividende neridicate din 1888	84.—	
Dividende neridicate din 1889	402.—	486.—
10% contributie dupa interese capitalis.		599.86
Interese transitoare anticipate		3477.26
Creditor		93.06
Profitu curatu din 1890		13464.92
		395238.—

Contulu Profitului si Perderiloru.

Esiri.

Interese dupa depuneri		12698.03
Spese:		
Salarie	3359.01	
Contrib. Chiria, porto, diverse tiparitari	4444.86	7803.87
10% amortisare din Mobilar		129.32
Descriere la cambii		40.—
Profitu curatu din anulu 1890		13464.92
		34136.14

Venituri.

Interese dupa escompt		30019.07
Interese hipotecari		3989.34
Interese de Lombard		127.73
		34136.14

Arad, 31. Decemvre 1890.

Nic. Oncu, m. p.
directoru esecutivu.

S. Raicu, m. p.
comptabilu.

Directiunea:

Dr. Lazaru Petco, m. p. presiedinte; V. Mangra, m. p. Dr. Vuia, m. p. Mihaiu Veliciu, m. p. Dr. Nicolau Ciacian, m. p. Costa Oberknez, m. p. Papp, m. p. Aurel Suci, m. p.

Bilantiulu si Contulu Profitului si Perderiloru presentu esaminându-se conform legiloru si statuteloru, s'a aflu intru tóte exactu si cártile tienute in buna regula. Arad, 11. Martie 1891.

Comitetulu de supraveghiere:

Ioanu Popescu, m. p. presiedinte; Georgiu Lazaru, m. p. Petru Grozda, m. p. Vasiliu Papp, m. p. Nic. Marcu, m. p.

Concursu.

Pentru statiunea invetiatorésca din comuna **Tasiadu**, inspectoratul Oradii-mari, se escrie concursu, cu terminu de alegere pe Dumineca in 7/19 Aprile 1891.

Emolumintele: a) Salariulu in bani in cari se cu-prindu si naturalele 384 fl. b) Folosirea aloru doue intravilane 30 fl. c) Cuartiru cu 2 chilia si gradina 600□ 25 fl. d) Pentru incaldirea scólei 2 orgii de lemne aduse a-casa de comuna, ori pretiulu acelora 20 fl. e) Stolele usuate dela inmormentari, cununii si alte functiuni, precum si venitul cantoralu dela biserica 40 fl. f) Venitul pentru mortuoritu dela comun'a politica 15 fl. — de tot: 514 fl. v. a.

Doritorii de a ocupá acestu postu invetiatorescu au se produca: testimoniu despre absolvarea aloru 4 clase gimnasiale, testimoniu de cualificatiune invetiatorésca si din limb'a magiara pentru statiune de clas'a I. — in casulu când nu se vor aflá competenti cu pregatirile insirate mai sus, se vor candidá si individi cu cualificatiune mai inferióra.

Recursele astfeliu ajustate sunt a-se asterne subscrisului in Oradea-mare pana in 3/15. Aprile, avënd recurrentii in vre-o Dumineca ori serbatóre a-se presentá in biserica din locu, spre a-si aretà desteritatea in cantu si tipicu. Cei deprinsi in pomaritu vor avea preferintia.

Se obsérva cá intarirea definitiva alu alegendului invetiatoriu va urmá numai dupa prob'a de unu anu.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu: **TOM'A PACALA**, m. p. protopresviteru, inspectoru de scóle.

—□—

Pentru deplinirea postului de invetiatoriu la scól'a romana gr. or. confessiunala din **Temes-Bresztovác**, se escrie concursu cu terminu de alegere pe diu'a de 7/19 Aprile 1891.

Emolumintele sunt: in numerari 122 fl. 80 cr. pentru pausialu si conferintia 5 fl.; lemne 24 metri, din cari se incaldiesce si scóla; 30 meti parte grau, parte cucuruzu; 4 jugere livada, din cari $\frac{3}{4}$ jugeru este aratoriu; locuintia libera cu $\frac{1}{4}$ jugeru intravilanu, adeca $\frac{1}{4}$ de gradina

Recursele sunt pana inclusive 5/27 Aprile a. c. a se tramite Parintelui protopresviteru Georgiu Creciunescu, cá inspectorului cercualu de scóle, in Belincz, p. u. Kiszetó; éra recurrentii au a-se presentá in vr'o Dumineca ori serbatóre in biserica locala, spre a-si aretà desteritatea in tipicu, si cantarile bisericesci.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **GEORGIU CRECIUNESCU**, m. p. protop. si insp. cerc. de scóle.

—□—

Se escrie concursu pe statiunea invetiatorésca din **Cerneteazu**, cu terminu de alegere pe 17/29 Martie a. c.

Salariu anualu: 172 fl. 50 meti de grâu, 4 lantie de pamentu, 3 fl. pausialu pentru scripturistica si 3 fl. pentru conferintie, 3 orgii de lemne pentru invetiatoriu éra de incaldirea salei de invetiamentu se va ingriji comun'a, cuartiru liberu din o chilia si cuina cu jumetate din intravilanulu si estravilanulu scólei; si dela inmormentările unde va fi pofritu câte 50 cr.

Doritorii de a ocupá acestu postu, se-si astérna petitiunile lor ajustate dupa recerintia, parintelui inspectoru de scóle Iosif Gradinariu per Vinga in Szécsány si

ei au a se presentá in vre-o Dumineca in st'a biserica, pentru a-si aretà desteritatea in cântare.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu: **IOSIF GRADINARIU**, m. p. inspectoru scol.

—□—

Pentru vacant'a parochia inbinata cu postulu invetiatorescu din **Veresmortu**, in protopresbiteratul Lipovei, se escrie concursu cu terminu de 30 de zile dela prim'a publicare

Emolumentele sunt:

I. Impreunate cu postulu preotiescu:

1) Un'a sesiune parochiala de 30. jug. pamentu estravilanu.

2) Unu jugeru gradina parochiala intravilana.

3) 60. de masuri cucuruzu in bómbe cá biru preotiescu.

4) Stolele usuate:

II. Impreunate cu postulu invetiatorescu:

1) Salariu in bani 170 fl. v. a.

2) Pentru conferintie 10. fl. v. a.

3) Pentru scripturistica 5. fl. v. a.

4) 4. jugere pamentu estravilanu.

5) 32. metri de lemne, din cari are a se incaldi si scól'a de invetiamentu.

6) Cortelu cu o chilia pentru locuitu, cu grajdu pentru vite, si cu gradina intravilana de unu jgeru.

Tóte aceste venite impreunate cu postulu preotiescu invetiatorescu, dau unu venit anulu de circ'a preste 500 fl. v. a.

Recurentii au a-si subserne petitulu instruitu cu documentele necesarie, si adresate comitetului parochialu din Veresmortu, subsemnatului protopresbiteru in B. Lipa pana la terminulu indicatu mai sus; avënd indetoria de a se presentá pana la terminulu de concurs in vre-o Dumineca séu serbatóre, in St'a biserica din Veresmortu spre a-si aretà desteritatea in cântare si tipicu.

Veresmortu, la 13, Ianuaru 1891.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **VOICU HAMSEA**, m. p. protopresbiteru.

LICITATIUNE MINUENDA.

Pentru zidirea unui nou edificiu de biserica romana gr. or. din comun'a **Gruin**, — comitatulu Carasiu-Severinului, — dupa planulu aprobatu de Venerabilulu Consistoriu rom. gr. or. din Arad, sub 4/16. Fauru 1891. Nr. 54., se escrie licitatiune minuenda pe diu'a de 5. Aprile st. nou a. c. la 10 óre a. m. in localitatea scólei locale.

Pretiulu de esclamaru 8581 fl. 43 cr. Concurrentii au a depune inainte de inceperea licitatiunei minuende vadiulu de 10% in numerariu sau in hartii de valóre.

Resultatulu licitatiunei este obligatoriu pentru intreprindietoriu indata dupa subscrierea protocolului de licitatiune; éra pentru comun'a bisericesca, numai dupa aprobarea acelui'a din partea suslaudatului Consistoriu, când apoi se va si inchei'a contractulu.

Planulu si preliminarulu de spese, precum si conditiunile se potu vedé la presiedintele comitetului parochialu, pariutele Iosif Lazarescu.

Gruin, in Martiu 1891.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **G. CRECIUNESCU**, m. p. prot.

—□—